

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ФІЗИКО-ТЕХНОЛОГІЧНИЙ ІНСТИТУТ МЕТАЛІВ ТА СПЛАВІВ**

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказом Директора ФТІМС НАН України
від 02.04.2020 р. № 39-Оп

**ПОЛОЖЕННЯ
ПРО ПІДГОТОВКУ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ
СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ
У ФІЗИКО-ТЕХНОЛОГІЧНОМУ ІНСТИТУТІ МЕТАЛІВ ТА СПЛАВІВ
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ**

I. Загальні положення

1.1 Положення про підготовку здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії в Фізико-технологічному інституті металів та сплавів Національної академії наук України розроблено відповідно до Закону України "Про вищу освіту", постанови Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)»,

1.2. Підготовка здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії (далі – Здобувач) здійснюється:

в аспірантурі Фізико-технологічному інституті металів та сплавів НАН України (далі – Інституту) за очною або заочною формою навчання;

поза аспірантурою (для осіб, які професійно провадять наукову, науково-технічну діяльність за основним: місцем роботи в Інституті).

1.3. Підготовка громадян України в аспірантурі здійснюється::

за рахунок видатків державного бюджету (державне замовлення);

за рахунок коштів юридичних чи фізичних осіб (на умовах контракту, зокрема, за кошти грантів, які отримала наукова установа на проведення наукових досліджень, за якими передбачається підготовка здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії.

1.4. Кількість аспірантів, підготовка яких здійснюється поза державним замовленням, і вартість такої підготовки визначаються Вченою радою Інституту з урахуванням ліцензійного обсягу, вказаного в ліцензії Інституту, за якою він здійснює освітню діяльність на третьому рівні вищої освіти, а також можливостей забезпечення кваліфікованого наукового керівництва та освітніх потреб аспірантів за відповідною спеціальністю.

1.5 Іноземці та особи без громадянства, які постійно проживають в Україні, особи, яким надано статус біженця в Україні, особи, які потребують додаткового або тимчасового захисту, та особи, яким надано статус закордонного українця і які перебувають в Україні на законних підставах, мають право на здобуття вищої освіти нарівні з громадянами України. Здобуття вищої освіти зазначеними категоріями осіб за кошти державного бюджету здійснюється в межах квот, визначених Кабінетом Міністрів України.

1.6. Підготовка іноземців та осіб без громадянства в аспірантурі здійснюється:

на підставі міжнародних договорів, укладених між Інститутом та закладами вищої освіти (науковими установами) інших країн про міжнародну академічну мобільність;

за рахунок коштів юридичних і фізичних осіб (на умовах контракту).

1.7. Усі особи, які здобувають вищу освіту на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти в Інституті, мають рівні права та обов'язки.

1.8. Не допускається одночасне навчання на денній формі навчання за кількома спеціальностями (спеціалізаціями, освітніми програмами, напрямками підготовки).

1.9 Особи, які професійно провадять наукову, науково-технічну за основним місцем роботи в ФТІМС НАН України, мають право здобувати вищу освіту ступеня доктора філософії поза аспірантурою в Інституті без переривання трудової діяльності або під час перебування у творчій відпустці.

1.10. Навчання на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти осіб, які прикріплені до Інституту для реалізації свого права на здобуття вищої освіти ступеня доктора філософії поза аспірантурою, а також їх наукове керівництво здійснюється за кошти Інституту.

II. Організація та проведення вступних іспитів до аспірантури

2.1. Вступ до аспірантури, в тому числі іноземців та осіб без громадянства, здійснюється на конкурсній основі відповідно до поточних Правил прийому до аспірантури Інституту.

2.2. Організаційні заходи щодо прийому до аспірантури іноземців та осіб без громадянства здійснює відділ координації науково-дослідних робіт.

2.3. До аспірантури на конкурсній основі приймаються особи, які здобули вищу освіту ступеня магістра (спеціаліста). До вступних іспитів допускаються особи, які вчасно подали всі необхідні для вступу документи згідно з поточними Правилами прийому до аспірантури Інституту.

2.4. Перелік документів, необхідних для вступу до аспірантури визначається поточними Правилами прийому до аспірантури Інституту.

2.5. При прийнятті на навчання осіб, які подають документ про здобутий за кордоном ступінь (рівень) освіти (далі – Документ), обов'язковою є процедура визнання і встановлення еквівалентності Документа, що здійснюється відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 05 травня 2015 року № 504 «Деякі питання визнання в Україні іноземних документів про освіту».

2.6. Вступні іспити до аспірантури Інституту складаються відповідно до поточних Правил прийому.

2.7. Послідовність складання вступних іспитів до аспірантури здійснюється відповідно до поточних Правил прийому.

2.8. Для проведення вступних іспитів до аспірантури за відповідною спеціальністю створюються предметні екзаменаційні комісії під головуванням, як правило, гаранта наукової програми доктора філософії з обраної спеціальності. Предметні екзаменаційні комісії призначаються директором Інституту.

2.9. Програми вступних випробувань до аспірантури оприлюднюються на веб-сайті Інституту.

2.10. Конкурсний бал (КБ) вступника, рейтинговий список вступників до аспірантури формуються відповідно до поточних Правил прийому до аспірантури.

2.11. Результати вступних випробувань до аспірантури дійсні для вступу до аспірантури Інституту протягом одного календарного року.

Перескладання вступних іспитів не допускається.

2.12. До складу предметних комісій включаються доктори філософії (кандидати наук) та доктори наук, які проводять наукові дослідження за відповідною спеціальністю. До складу предметних комісій можуть бути включені також представники інших закладів вищої освіти (наукових установ), з якими укладено договори про ведення спільної наукової діяльності та/або про спільне керівництво дослідженнями аспірантів та/або про спільне виконання наукової програми або з якими здійснюється підготовка докторів філософії за спільною науковою програмою, узгодженою між Інститутом і науковою установою.

2.13. За результатами проведення вступних іспитів до аспірантури Приймальна комісія ухвалює рішення щодо кожного вступника за процедурою, визначеною поточними Правилами прийому до аспірантури.

Рішення Приймальної комісії про зарахування до аспірантури затверджується наказом директора Інституту, який оприлюднюється в установленому порядку.

III. Порядок прикріплення здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії поза аспірантурою

3.1. Здобувати вищу освіту ступеня доктора філософії поза аспірантурою мають право особи, які здобули вищу освіту ступеня магістра (спеціаліста) та є штатними науковими працівниками ФТІМС НАН України.

Термін подання документів до відділу аспірантури та докторантури для прикріплення здобувачем – щороку з 01 вересня по 25 вересня.

3.2. Перелік документів, необхідних для прикріплення здобувачем вищої освіти ступеня доктора філософії поза аспірантурою:

- заява;
- копії диплома магістра (спеціаліста) та додатку до нього;
- анкета;
- копія трудової книжки, завірена за місцем роботи;
- дослідницька пропозиція здобувача з письмовим висновком наукового керівника;
- витяг з протоколу засідання вченої ради Інституту про презентацію дослідницької пропозиції та рекомендацію щодо прикріплення особи здобувачем вищої освіти ступеня доктора філософії поза аспірантурою;
- висновок наукового керівника про дослідницьку пропозицію здобувача;
- список опублікованих наукових праць та винаходів.

Початок підготовки прикріплених здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії поза аспірантурою – щороку з 01 жовтня.

IV. Підготовка здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії у Фізико-технологічному інституті металів та сплавів НАН України

4.1. Здобувачу вищої освіти ступеня доктора філософії одночасно з його зарахуванням до аспірантури (або прикріпленням здобувачем поза аспірантурою) відповідним наказом директора Інституту призначається науковий керівник із числа наукових працівників з науковим ступенем. Вчена рада Інституту надає у встановленому порядку дозвіл на наукове керівництво здобувачами вищої освіти ступеня доктора філософії науковим працівникам з науковим ступенем доктора філософії (кандидата наук).

4.2. Наукові відділи Інституту створюють умови для органічної та плідної співпраці науковців та здобувачів, здійснюють заходи для створення та розвитку наукових напрямків, формування наукових шкіл з урахуванням сучасних світових тенденцій. Для цього потенційні наукові керівники аспірантів сприяють формуванню здатності та готовності здійснювати наукову роботу, шляхом залучення, аспірантів до виконання науково-дослідних, дослідницько-інноваційних робіт.

Наукова діяльність аспірантів має відповідати напряміві досліджень наукових керівників.

4.3. Науковий керівник здобувача вищої освіти ступеня доктора філософії здійснює наукове керівництво роботою над дисертацією, надає консультації щодо змісту і методології наукових досліджень Здобувача, контролює виконання індивідуального плану наукової роботи та індивідуального навчального плану Здобувача і відповідає перед Вченою радою Інституту за належне та своєчасне виконання обов'язків наукового керівника. Вчена рада Інституту заслуховує доповіді наукових керівників про підсумки звітів здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії у лютому та вересні щорічно.

4.4. Науковий керівник, який є доктором наук, може здійснювати одночасне наукове керівництво роботою над дисертаціями, як правило, не більше п'яти здобувачів наукових ступенів.

4.5. Науковий керівник, який має ступінь доктора філософії, може здійснювати одночасне наукове керівництво роботою над дисертаціями, як правило, не більше трьох здобувачів наукового ступеня доктора філософії.

На здійснення наукового керівництва роботою над дисертацією одного аспіранта науковому керівникові відводиться щороку 50 академічних годин навчального навантаження.

На здійснення наукового керівництва роботою над дисертацією одного Здобувача поза аспірантурою науковому керівникові відводиться щороку 25 академічних годин навчального навантаження.

В разі необхідності рішенням Вченої ради Інституту аспіранту можуть бути призначені два наукових керівники з відповідним розподілом годин навчального навантаження та обов'язків між ними.

4.6. Для врегулювання відносин між аспірантом і Інститутом укладається договір.

4.7. Нормативний строк підготовки доктора філософії в аспірантурі становить чотири роки.

Термін підготовки здобувача вищої освіти ступеня доктора філософії поза аспірантурою становить до п'яти років.

4.8. Підготовка здобувачів вищої освіти доктора філософії в аспірантурі та поза аспірантурою передбачає виконання Здобувачем відповідної наукової програми за певною спеціальністю та проведення власного наукового дослідження. Невід'ємною складовою наукової програми доктора філософії є підготовка та публікація наукових статей.

4.9. Здобувачі проводять наукові дослідження згідно з індивідуальним планом наукової роботи, в якому визначаються зміст, строки виконання та обсяг наукових робіт, а також запланований термін завершення роботи над дисертацією протягом строку підготовки.

Індивідуальний план наукової роботи погоджується Здобувачем з його науковим керівником і затверджується вченою радою Інституту протягом двох місяців з дня зарахування (прикріплення) Здобувача до Інституту.

Індивідуальний план наукової роботи є обов'язковим до виконання здобувачем відповідного ступеня і використовується для оцінювання успішності запланованої наукової роботи.

Порушення строків виконання індивідуального плану наукової роботи без поважних причин, передбачених законодавством, може бути підставою для ухвалення Вченою радою інституту рішення про відрахування аспіранта (виключення із списків прикріплених здобувачів).

Крім того, у разі звільнення з роботи ФТІМС НАН України прикріплена особа втрачає право здобувати вищу освіту ступеня доктора філософії поза аспірантурою в Інституті та має право:

продовжити свою підготовку для здобуття ступеня доктора філософії поза аспірантурою у науковій установі, до якого особа зарахована на посаду наукового працівника (за умови прийняття відповідного рішення науковою установою;

вступити до аспірантури (ад'юнктури) закладу вищої освіти (наукової установи) для здобуття відповідного ступеня заочною (денною, вечірньою) або заочною (дистанційною) формою навчання і зарахування їй відповідних кредитів ЄКТС, здобутих поза аспірантурою.

4.10. Особа, яка раніше навчалася в аспірантурі за державним замовленням і не захистилася або була відрахована з неї достроково, має право на повторний вступ до аспірантури за державним замовленням лише за умови відшкодування коштів, витрачених на її підготовку, у визначеному Кабінетом Міністрів України порядку.

4.11. Підготовка здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії в аспірантурі та поза аспірантурою завершується наданням висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації.

Здобувачі мають право на вибір спеціалізованої вченої ради.

4.12. Здобувач, який захистився до закінчення строку прикріплення, виключається із списку здобувачів у зв'язку з достроковим захистом дисертації.

4.13. Аспірант, який захистився до закінчення строку підготовки в аспірантурі, має право за власним вибором:

отримати одноразову виплату в сумі залишку стипендії, передбаченої йому у бюджеті інституту, та за власною заявою бути відрахованим з аспірантури;

отримати за власною заявою оплачувану академічну відпустку на строк, що залишився до завершення нормативного строку підготовки в аспірантурі.

4.14. Якщо аспірант захистив дисертацію на другому чи третьому році підготовки в аспірантурі та прийнятий на роботу на посаду наукового працівника в Інституті, то загальна сума залишку стипендії нараховується йому як щомісячна надбавка до заробітної плати.

4.15. Підготовка здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії здійснюється за науковою програмою та навчальним планом, що затверджуються Вченою радою Інституту для кожної спеціальності.

Протягом строку підготовки Здобувачі зобов'язані виконати всі вимоги наукової програми, зокрема, здобути теоретичні знання, уміння, навички та інші компетентності, достатні для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, оволодіти методологією наукової та педагогічної діяльності, а також провести власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та/або практичне значення, і захистити дисертацію.

4.16. Освітньо-наукова програма та навчальний план підготовки Здобувачів складаються з освітньої та наукової складових.

Організаційні заходи щодо підготовки аспірантів-іноземців та осіб без громадянства за освітньою та науковою складовими здійснює відділ координації науково-дослідних робіт.

Навчальний план підготовки Здобувачів повинен містити інформацію про перелік та обсяг навчальних дисциплін (30-60 кредитів Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (далі – ЄКТС)), послідовність їх вивчення, форми проведення навчальних занять та їх обсяг, графік навчального процесу, форми поточного і підсумкового контролю.

Освітньо-наукова програма та навчальний план підготовки докторів філософії є основою для формування Здобувачем індивідуального навчального плану та індивідуального плану наукової роботи, які погоджуються з науковим керівником і затверджуються вченою радою Інституту протягом двох місяців з дня зарахування особи до аспірантури (прикріплення здобувачем)

Індивідуальний план роботи Здобувача містить два розділи: індивідуальний навчальний план та індивідуальний план наукової роботи.

Індивідуальний план роботи Здобувача складається у двох примірниках, які зберігаються у відділі координації науково-дослідних робіт та у Здобувача.

Індивідуальний план роботи аспіранта-іноземця або особи без громадянства складається у двох примірниках, які зберігаються у відділі координації науково-дослідних робіт та в аспіранта.

Індивідуальний навчальний план Здобувача повинен містити перелік дисциплін за вибором аспіранта в обсязі, що становить не менш як 25 відсотків

загальної кількості кредитів ЄКТС. Вибір Здобувачем освітніх компонентів здійснюється з переліку вибіркових дисциплін, передбачених відповідними освітньо-науковою програмою та навчальним планом. Зміст вибіркових дисциплін має відповідати напрямку наукового дослідження Здобувача. При цьому аспіранти мають право вибирати навчальні дисципліни, що пропонуються для інших рівнів вищої освіти і які пов'язані з тематикою дисертації, за погодженням зі своїм науковим керівником і керівником відповідного підрозділу.

Засвоєння аспірантами навчальних дисциплін може відбуватися на базі Інституту, а також у рамках реалізації права на академічну мобільність – на базі інших наукових установ.

Здобувач має право змінювати свій індивідуальний навчальний план за погодженням зі своїм науковим керівником та подальшим затвердженням його на засіданні Вченої ради Інституту.

Усі здобувачі незалежно від форми навчання зобов'язані відвідувати аудиторні заняття і проходити всі форми поточного та підсумкового контролю, передбачені індивідуальним навчальним планом аспіранта (здобувача)

4.17. Освітньо-наукова програма підготовки докторів філософії Інституту має включати не менше чотирьох складових, що передбачають набуття здобувачем вищої освіти ступеня доктора філософії таких компетентностей відповідно до Національної рамки кваліфікацій:

здобуття глибинних знань із спеціальності, за якою Здобувач проводить дослідження, зокрема, засвоєння основних концепцій, розуміння теоретичних і практичних проблем, історії розвитку та сучасного стану наукових знань за вибраною спеціальністю, оволодіння термінологією з досліджуваного наукового напрямку в обсязі кредитів ЄКТС відповідно до стандарту вищої освіти;

оволодіння загальнонауковими (філософськими) компетентностями, спрямованими на формування системного наукового світогляду, професійної етики та загального культурного кругозору в обсязі кредитів ЄКТС відповідно до стандарту вищої освіти;

набуття універсальних навичок дослідника, зокрема усної та письмової презентації результатів власного наукового дослідження українською мовою, застосування сучасних інформаційних технологій у науковій діяльності, організації та проведення навчальних занять, управління науковими проектами та/або складання пропозицій щодо фінансування наукових досліджень, реєстрації прав інтелектуальної власності в обсязі кредитів ЄКТС відповідно до стандарту вищої освіти;

здобуття мовних компетентностей, достатніх для представлення та обговорення результатів своєї наукової роботи іноземною мовою (англійською або іншою відповідно до специфіки спеціальності) в усній та письмовій формі, а також для повного розуміння іноземних наукових текстів з відповідної спеціальності в обсязі кредитів ЄКТС відповідно до стандарту вищої освіти.

Аспірант, який підтвердив рівень свого знання іноземної мови, зокрема, англійської, дійсним сертифікатом тестів TOEFL, або International English

Language Testing System, або сертифікатом Cambridge English Language Assessment, на рівні СІ Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти, має право:

на зарахування відповідних кредитів, передбачених освітньо-науковою програмою підготовки докторів філософії, як таких, що виконані у повному обсязі;

на використання обсягу навчального навантаження, передбаченого для набуття мовних компетентностей, для здобуття інших компетентностей (за погодженням із науковим керівником).

4.18. Вчена рада Інституту має право прийняти рішення про визнання набутих здобувачем в інших закладах вищої освіти (наукових установах) компетентностей з однієї чи декількох навчальних дисциплін (зарахувати кредити ЄКТС), обов'язкове здобуття яких передбачено науковою програмою підготовки доктора філософії.

Атестація здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії здійснюється постійно діючою або разовою спеціалізованою вченою радою на підставі публічного захисту наукових досягнень у формі дисертації.

Стан готовності дисертації Здобувача до захисту визначається науковим керівником (або консенсусним рішенням двох керівників).

4.19. Обов'язковою умовою допуску до захисту є успішне виконання Здобувачем його індивідуального навчального плану та індивідуального плану наукової роботи.

4.20. Наукова складова освітньо-наукової програми передбачає проведення власного наукового дослідження під керівництвом одного або двох наукових керівників та оформлення його результатів у вигляді дисертації.

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії є самостійним розгорнутим дослідженням, що пропонує розв'язання актуального наукового завдання в певній галузі знань або на стику кількох галузей, результати якого становлять оригінальний внесок у відповідну галузь (галузі) та оприлюднені у відповідних публікаціях.

Наукова складова освітньо-наукової програми оформлюється у вигляді індивідуального плану наукової роботи здобувача і є невід'ємною частиною навчального плану підготовки доктора філософії.

4.21. Підготовка здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії за державним замовленням здійснюється виключно в аспірантурі за очною (денною) формою навчання.

V. Права та обов'язки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії

5.1. Здобувачі вищої освіти ступеня доктора філософії користуються правами здобувачів вищої освіти, визначеними Законом України «Про вищу

освіту». З метою належного проведення наукових досліджень Здобувачі також мають право на:

вільний доступ до всіх видів відкритої наукової інформації, наявної в Інституті, бібліотеках і державних архівах України;

отримання методичного і змістовного наукового консультування щодо власного дослідження від наукового керівника, на чіткий розподіл обов'язків між науковими керівниками у разі призначення Вченою радою Інституту двох керівників;

безпечні та нешкідливі умови для проведення наукових досліджень, забезпечення належно обладнаним місцем для наукової роботи;

академічну мобільність, що реалізується відповідно до Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 серпня 2015 р. № 579;

академічну та соціальну відпустку відповідно до законодавства;

канікули тривалістю два календарних місяці – з 01 липня по 31 серпня;

трудова діяльність у поза навчальний час відповідно до законодавства.

5.2. Здобувачі вищої освіти ступеня доктора філософії зобов'язані виконувати всі обов'язки здобувачів вищої освіти, визначені Законом України «Про вищу освіту». З метою забезпечення належного проведення наукових досліджень аспіранти також зобов'язані:

дотримуватися принципів академічної доброчесності, морально-етичних норм і стандартів поведінки дослідників у відповідній галузі;

виконувати індивідуальний план роботи Здобувача та систематично (не рідше ніж двічі на рік) звітувати про хід його виконання на засіданні випускового відділу;

брати участь у науковій та дослідницько-інноваційній діяльності відділів; доповідати за напрямом дисертаційного дослідження на наукових семінарах, конференціях;

своєчасно інформувати наукового керівника і відділ аспірантури та докторантури про свою участь у всіх закордонних науково-дослідницьких проектах, у тому числі за програмами академічної мобільності;

подати до спеціалізованої вченої ради свої наукові досягнення у вигляді дисертації.

5.3. Покладення Інститутом на Здобувача обов'язків, не пов'язаних з виконанням відповідної освітньо-наукової (наукової) програми та підготовкою дисертації (монографії, статей), забороняється.

5.4. Аспіранти мають право брати участь у конкурсах на отримання грантової підтримки наукових досліджень і стипендій, заснованих на честь, видатних діячів науки, освіти, культури, громадських діячів, а також заснованих Президентом України, Кабінетом Міністрів України, Національною академією наук України, державними чи недержавними органами, підприємствами, установами чи організаціями.

Інститут сприяє введенню аспірантів в міжнародну спільноту шляхом укладання договорів про академічну мобільність з інститутами-партнерами, інформування про міжнародні науково-дослідницькі конкурси та грантову програму.

Учений секретар,
к.т.н.

В. Л. Лахненко

Погоджено:

Завідувач випусковим відділом
спеціальності 136 «Металургія»
д.т.н., проф.

О. М. Смірнов